

Στίγμα

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΡ. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ

Ο όχλος θα απονέμει τη δική του «δικαιοσύνη»;

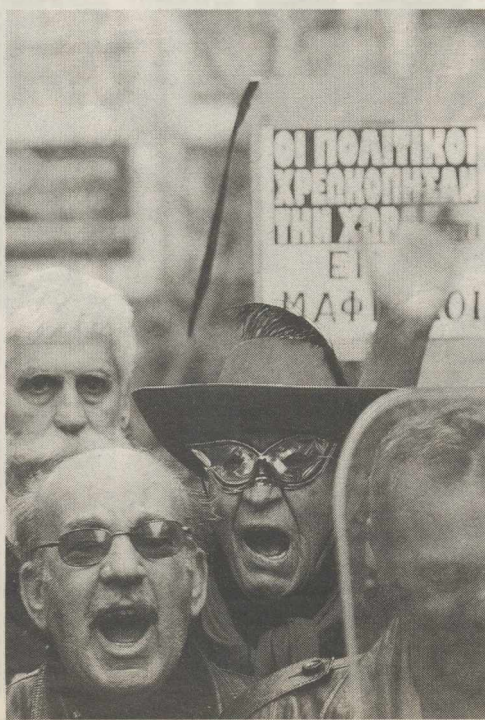
Δεν έχει πλάκα πλέον αυτή η ιστορία με τις αποδοκιμασίες εις βάρος κυβερνητικών στελεχών και του Πρωθυπουργού. Δηλαδή, τι δεν έχει πλάκα; Να, το ότι εξελίσσεται σε μόδα. Εντάξει, έγινε μια φορά, το πήραν τα μπλογκ, είπαν όλοι «τι λες ρε παιδί μου, σοβαρά;». Μετά επαναλήφθηκε, ακολούθησε η ίδια σειρά γεγονότων – αυτόπτης μάρτυρας, περιγραφή με σάλτσα, καταγραφή από τα μπλογκ, άντε και από καμιά εφημερίδα, και εντυπωσιασμός όλων: «Αντε, αλήθεια; Τι λες;». Οσο όμως επαναλαμβανόταν τόσο μειωνόταν ο εντυπωσιασμός και έδινε τη θέση του στα ερωτηματικά. Και όταν διαφοροποιήθηκε λίγο το συλ των εκδηλώσεων και πήρε πιο οργανωμένο χαρακτήρα – συγκέντρωση μπροστά στο σπίτι του Σημίτη και του Καραμανλή – αυθόρμητων εκδηλώσεων, τα ερωτηματικά πλήθυναν. Τώρα πια δεν υπάρχει ούτε ένας που να μην πιστεύει ότι όλο αυτό το κόλπο είναι στημένο...

«Η Αίγυπτος δείχνει τον δρόμο»!

ΤΟ ερώτημα είναι από ποιον – το γιατί, είναι ολοφάνερο. Αυτός ή αυτοί που το έχουν στήσει, επιδιώκουν να εμφανίσουν μια κυβέρνηση καταδικασμένη και έναν Πρωθυπουργό αποδοκιμαζόμενο από τους πάντες – άρα, μεγάλε, μάζευέ τα όσο είναι καιρός για να γλιτώσεις τα χειρότερα. «Η Αίγυπτος δείχνει τον δρόμο», είδα να γράφει μια αφίσα κολλημένη παντού και αναρωτήθηκα τι ήθελε να πει ο ποιητής. Οτι ο Γιώργος είναι σαν τον Μουμπάρακ ή ότι θα την κάνουν επιτέλους την Πλατεία Συντάγματος, Πλατεία Ταχρίρ να έχουμε κι εμείς οι Έλληνες τον δικό μας (συμβολικό) χώρο για να απαιτήσουμε ομαδικά να φύγει ο Γιώργος και η κυβερνήσή του διότι μας τυραννάνε; Απάντηση δεν βρήκα, αλλά την αναζητώ. Πιθανόν να την έχουν τα παλικάρια του ΣΥΡΙΖΑ και ο αρχηγός Αλέξης, που είδε(;) επιτέλους να δικαιώνονται οι αγώνες του. Αυτός κάνει αντιπολίτευση, όχι εκείνος ο Ξενέρωτος ο Σαμαράς!

Πέταξαν γιαούρτι κι έφυγαν...

Το πρόβλημα με όλα αυτά είναι πως το νόμισμα έχει δύο όψεις. Η μια είναι φανερή και γνωστή. Είναι ό,τι βλέπουμε: μαζεύονται δέκα, είκοσι, τριάντα, κάνουν ένα ντου εκεί που μιλάει ένα κυβερνητικό στέλεχος και ενώ διαλύουν την εκδήλωση, ορισμένοι από την ομάδα καταγράφουν το σκηνικό με κάμερες προκειμένου να ανεβάσουν το κατόρθωμα στο Διαδίκτυο, να γίνει ο τζετζεζελές. Διότι, αν το καλοσκεφτείς, όλα αυτά έναν και μόνο στόχο έχουν: τον τζετζεζελέ. Τον τίτλο. Την εντύπωση: έφαγε γιαούρτια ο Πάγκαλος. Ναι έφαγε. Δύο από τους 30 τύπους με τους οποίους επιχειρήσε να ανοίξει συζήτηση έξω από μια ταβέρνα, την ώρα που τους μιλούσε, του πέταξαν από ένα γιαούρτι και εξαφανίστηκαν. Στο μεταξύ, το κατέγραφαν οι κάμερες για να απο-

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ / ΤΑΤΙΑΝΑ ΜΠΟΛΑΡΗ

Οι επιθέσεις παίρνουν ανεξέλεγκτες διαστάσεις...

Γελάτε, ε; Κι όμως δεν είναι για γέλια αυτά. Γιατί μπορεί να το ευχαριστήθηκαν μερικοί που γιαουρτώθηκε ο Πάγκαλος (τον «έφαγε» η γλώσσα του), αλλά εδώ το πράγμα παίρνει διαστάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Για παράδειγμα, ας πούμε, ορισμένοι οργανώνουν τώρα συλλαλητήριο έξω από το σπίτι του Γιώργου για να εκφράσουν, τάχα μου, την οργή τους για την πολιτική που ακολουθεί. Κάτι ανάλογο ασφαλώς με αυτό που είχαν κάνει προ καιρού έξω από το σπίτι του Κώστα Σημίτη, από όπου και τό γραφικό στιγμιότυπο. Πρόκειται για τους γνωστούς «αγανακτισμένους», εντός των οποίων συναθροίζεται κάθε καρυδιάς καρύδι. Από καρμπινάτα φασιστοειδή μέχρι ακροδεξιούς και «πεθαμένους» νεοδημοκράτες, έως διάφορα περιθωριακά άτομα, γνωστά για τη δράση τους στην ελληνική κοινωνία, τα οποία έχουν κατά καιρούς ανοίξει πάρε-δώσε με τις εισαγγελικές αρχές για ζητήματα που αφορούν τον μισό Ποινικό Κώδικα (εκβιασμοί, πλαστογραφίες και άλλα πολλά). Το μόνο ερώτημα που έχω είναι πότε η υπόλοιπη κοινωνία θα αποφασίσει να σταματήσει να τους παρακολουθεί απαθής, σαν να μη συμβαίνει τίποτα. Το τι θα συμβεί, μπορώ να το φανταστώ.

λαύσουμε όλοι το κατόρθωμα. Ξέρεις τι ηρωισμός είναι να πετάς γιαούρτι εναντίον κάποιου ανυποψίαστου, την ώρα μάλιστα που κάνει διάλογο; Τεράστιος. Μπράβο μεγάλε, πέρνα όποτε ευκαιρείς να σου δώσουμε και το παράσημο.

Υπάρχει σοβαρό ζήτημα δημοκρατίας

Η άλλη όψη του νομίσματος είναι η αθέατη. Αυτή που δεν τη βλέπεις, αλλά την ψυχανεμίζεις. Αν ας πούμε ο Γιώργος αποδοκιμάζεται όπου εμφανίζεται, ο αντιπρόεδρος του τρώει γιαούρτια και ο κάθε υπουργός αυτής της κυβέρνησης, που έχει γυναίκα και παιδιά και θέλει να πάει να φάει κι αυτός σαν άνθρωπος κάπου αλλά δεν μπορεί, υπάρχει ένα ζήτημα δημοκρατίας. Σοβαρό μάλιστα. Γιατί όλο αυτό που γίνεται αποπνέει έναν υφέρποντα φασισμό, αυτόν του όχλου, που λέει: «Σου απαγορεύω να απολαμβάνεις τα δικαιώματα που έχει ο κάθε πολίτης σε μια δημοκρατία». Το αμέσως επόμενο βήμα είναι ο όχλος να αποφασίσει να απονεύσει ο ίδιος «δικαιοσύνη» για να τιμωρήσει αυτούς από τους οποίους ήδη έχει αφαιρέσει ατομικά δικαιώματα όπως αυτά που προαναφέρθηκαν. Φυσικά, σε δημόσια τελετή. Στο Σύνταγμα, στη δική μας «Πλατεία Ταχρίρ». Αμα μιλάμε για επαναστατικές διαδικασίες, μιλάμε για ολοκληρωμένα πράγματα. Οχι μεσοβέζικες καταστάσεις. Τι να λένε τώρα τα γιαούρτια και τα τέτοια...

«Εμπρός λαέ, μη σκύβεις το κεφάλι»

Το άλλο που θέλω να πω σε σχέση με όλα αυτά που παρακολουθούμε, είναι ο αντιπαθής τσαμπουκάς που περιφέρει στη δημόσια ζωή ο ΣΥΡΙΖΑ. Ο πίσω από τις λέξεις πρόεδρος Αλέξης ότι μόνο δεν υποστέλλει τη σημαία του αγώνα, αλλά εξαγγέλλει καινούργιες κινητοποιήσεις, καλύπτει πολιτικά όλα όσα συμβαίνουν και δίνει νέο νόημα στον ορισμό «κοινοβουλευτικό κόμμα». Προσωπικά έχω μερικές ιδέες για άλλες μορφές αγώνα από τον πρόεδρο, του είδους: μιλάει ο Γιώργος από το βήμα της Βουλής, σηκώνεται από τη θέση του ο Αλέξης, τον πλυσιάζει, του τραβάει δυο χαστούκια και με υψωμένη τη γροθιά φωνάζει στους βουλευτές, για να τον πάρουν οι κάμερες: «Εμπρός λαέ, μη σκύβεις το κεφάλι!»! Άλλο: συνεδριάζει το Υπουργικό Συμβούλιο στον επάνω όροφο της Βουλής, ανεβαίνει ο Αλέξης μαζί με τον Λαφαζάνη και τον Μουλόπουλο (γεια σου Βασιλάκη) μπουκάρει στην αίθουσα, πηδάει πάνω στο τραπέζι, ενώ φυσικά τον καλύπτουν οι κάμερες, και φωνάζει: «Γερμανοσοιλιάδες καθάρματα, έφτασε η ώρα σας!»! Μια άλλη ιδέα επίσης θα ήταν να συλλάβει κάποιον υπουργό, να τον αλείψει πίσσα και πούπουλα και να τον περιφέρει στους δρόμους προς παραδειγματισμό. Πρόεδρε, πάρε ριζοσπαστικές αποφάσεις, όχι ημίμετρα...

Εναλλακτικά

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κάν' το μόνος σου

ΕΡΩΤΗΣΗ ΚΡΙΣΕΩΣ: είναι ο Γιώργος Παπανδρέου υπερεκτεθειμένος; Οχι στα νεράντζια που έπεσαν εν μέσω δακρυγόνων στη Σύρο αλλά σε σχέση με την πολιτική του παρουσία.

«Υπερεκτεθειμένος» – από το αγγλικό «overexposed» – είναι τεχνικός όρος. Σημαίνει ότι ένα δημόσιο πρόσωπο έχει αποκτήσει υπερβολική δημοσιότητα σε μια χρονική περίοδο. Η υπερέκθεση συνεπάγεται κόπωση της κοινής γνώμης. Η παρουσία του πολιτικού ήρωά μας γίνεται λοιπόν τετριμμένη. Αρα λιγότερο δραστηκή. Το ακραίο αποτέλεσμα της υπερέκθεσης είναι να «καεί» κάποιος ή κάποια. Είναι κάτι που παθαίνουν τηλεαστέρες και τηλεπερσόνας.

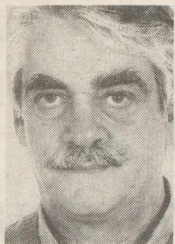
***

ΠΑΜΕ ΛΟΙΠΟΝ ΞΑΝΑ. Είναι ο Πρωθυπουργός υπερεκτεθειμένος; Μια σύντομη επισκόπηση του δεκαπενθημέρου μεταξύ της 10^{ης} και της 25^{ης} Μαρτίου προσφέρεται για συμπεράσματα. Από την επίσκεψη στη Γαλλία ως την τακτική Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε., επισημαίνεται μια πύκνωση της παρουσίας του Παπανδρέου. Ο Πρωθυπουργός πήγε δύο φορές Παρίσι – μία για να δει τον Σαρκοζί και μία για τη Λιβύη. Πήγε επίσης δύο φορές στη Βουλή – μία για να ενημερώσει για το Εκτακτο και μία δεύτερη για τη Λιβύη – που δεν του βγήκε και τόσο καλά. Είδε τον Κάρλο Παπούλια και μίλησε στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ. Έκανε Υπουργικό Συμβούλιο και συγκάλεσε το Προεδρείο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς. Αντε, πετάχτηκε και μέχρι τη Σύρο.

Είχε τόσα πολλά πράγματα να πει; Οχι σίγουρα. Είχαν οι παρεμβάσεις του ουσία; Οχι πάντα. Αλλά η εικόνα ενός υπερενεργητικού Πρωθυπουργού ίσως λειτουργήσει καθοριστικά για μια κοινή γνώμη που αναρωτιέται αν η Ελλάδα έχει αύριο.

***

ΥΠΟ ΝΟΡΜΑΛ ΣΥΝΘΗΚΕΣ, ναι, ο Παπανδρέου θα ήταν υπερεκτεθειμένος. Στην Ελλάδα της κρίσης όμως, η υπερβολική δόση πρωθυπουργικής παρουσίας είναι αναγκαία. Ακόμη περισσότερο: ο Παπανδρέου αγωνίζεται – συνειδητά ή υποσυνείδητα – να καλύψει το κενό μιας κυβέρνησης, πολλά από τα μέλη της οποίας δεν πάσχουν από υπερέκθεση αλλά από αφάνεια. Ακόμη χειρότερα: μιας κυβέρνησης που παραμένει ασυντόνιστη και αναποτελεσματική στο μέτωπο της πραγματικής οικονομίας. Ο Παπανδρέου λειτουργεί σε συνθήκες σχετικής αυτονομίας ως προς την κυβέρνηση του. Δηλαδή παίζει – αρκετά – μόνος του. Κινείται περισσότερο σαν Πρόεδρος – Προεδρικής όχι Προεδρευομένης όπως η δική μας – Δημοκρατίας παρά σαν Πρωθυπουργός. Πειράζει; Οχι αναγκαστικά. Ωστόσο, το θέμα δεν είναι αν ο Παπανδρέου είναι διαρκώς στο προσκήνιο και παίζει μόνος του. Αλλά αν μπορεί να τα κάνει όλα μόνος του. Το ερώτημα προκύπτει γιατί αυτά που πρέπει να γίνουν σε μια Ελλάδα σε κρίση είναι πάρα πολλά.

ΤΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Από τη Μεταπολίτευση και μετά, με την καθοριστική συμβολή του ΠΑΣΟΚ, η Αριστερά υπέστη μια μετάλλαξη. Από την Αριστερά της θυσίας, της ατομικής θυσίας, για χάρη των μεγάλων πολιτικών και συλλογικών προταγμάτων, είτε αυτά ήταν ο σοσιαλισμός, είτε η δημοκρατία, προταγμάτων που κάθε αριστερός ήταν διατεθειμένος να καταβάλει ατομικό κόστος για να τα διεκδικήσει, περάσαμε, με την εδραίωση της δημοκρατίας, σε μian άλλου τύπου Αριστερά, περισσότερο οικονομιστική και λιγότερο πολιτική. Από τη διεκδίκηση του συνολικού, περνάμε σε μian Αριστερά που εντός του συστήματος διεκδικεί το ατομικό, το μερικό, μια πιο εγωιστική Αριστερά που διεκδικεί το σήμερα.

Για να ικανοποιήσει οικονομικά τούτη την ιδεολογική διεργασία (στην οποία οφείλεται η πολιτική επιτυχία του ΠΑΣΟΚ), το Δημόσιο κατέφυγε στο τύπωμα χρήματος και σε εξωτερικό δανεισμό. Αλλά ο επαναλαμβανόμενος κρατικός δανεισμός προς εξυπηρέτηση ατομικών αναγκών εδραιώνει στους Έλληνες μian αντίστοιχη ιδεολογία. Το κράτος θεωρείται μια αστείρευτη πηγή πλούτου από την οποία μπορεί να διεκδικήσει κανείς ό,τι αναλογεί στις ανάγκες του, το κέρδος δεν αναζητείται πια μόνον στην αγορά, αλλά και στη μαχητική διεκδίκηση μεριδίων από τον απέραντο δημόσιο κορβανά. Υπερβάλλοντας μπορούμε να πούμε ότι στην Ελλάδα δημιουργήσαμε έναν δεύτερο, παράλληλο προς τον καπιταλιστικό, τρόπο παραγωγής που συνίσταται στην ατομική (ή κλαδική) ιδιοποίηση δημόσιου χώρου. Γιατί αυτό που ξεκίνησε ως οικονομική συνδρομή του κράτους σε έναν ταλαιπωρημένο πληθυσμό, πολύ σύντομα κατέληξε σε ένα γενικευμένο πλιάτσικο των ατόμων εναντίον της δημόσιας σφαίρας, σε ατομική εδώ και τώρα κατανάλωση της δημόσιας σφαίρας.

Δεν ήταν μόνον οι υλικές εκφάνσεις του δημόσιου χώρου (γη, χρήμα) που διεκδικήθηκαν προς ιδιοποίηση, τα ίδια έπαθαν και οι έννοιες. Η έννοια της γνώσης, για παράδειγμα, ως δημοσίως αγαθού, ως αγαθού δηλαδή από το οποίο ωφελείται όλη η κοινωνία, στρεβλώθηκε, αποστερήθηκε του κοινωνικού της περιεχομένου, ιδιωτικοποιήθηκε, κατάνησε ένα κενό γνωστικού περιεχομένου αποδεικτικό χαρτί προς ιδιωτική επαγγελματική εξαργύρωση. Η ίδια η έννοια της κοινωνίας, ο τρόπος που καταλαβαίνουμε την κοινωνία και τις συλλογικότητες γενικότερα, στρεβλώθηκε κι αυτή. Συλλογικό κατέληξε να θεωρείται το άθροισμα χιλιάδων ή εκατομμυρίων επιμέρους ατομικότητων και κοινωνικό συμφέρον το άθροισμα όλων αυτών των ατομικών συμφερόντων. Αλλά όσες ατομικότητες και αν προσθέσει κανείς, τίποτε συλλογικό δεν προκύπτει ως άθρο-

Η φωτογραφία από κινητοποίηση εργαζομένων στα μέσα μαζικής μεταφοράς και στις ένθετες (από αριστερά) ο Χαρίλαος Φλωράκης, ο Λεωνίδας Κύρκος, η Αλέκα Παπαρήγα και ο Αλέξης Τρίπρας

Η Αριστερά της Μεταπολίτευσης

“

Η Αριστερά, υιοθετώντας τη σκοπιά του ατομικισμού, συνέβαλε το μερτικό της στη σημερινή χρεοκοπία του συνόλου και στα δεινά των ατόμων που αυτή συνεπάγεται

Ο Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος είναι πολιτικός αναλυτής και έχει διατελέσει μέλος της γραμματείας σύνταξης του περιοδικού «Πολίτης»

σμα, αν δεν προηγηθεί ένας μετασχηματισμός του ατομικού, μετασχηματισμός που αυτός και μόνον αυτός δημιουργεί μια νέα διάσταση, τη διάσταση του συλλογικού, έναν νέο χώρο, τον δημόσιο χώρο. Όταν λοιπόν λέμε ότι ο δημόσιος χώρος λεηλατήθηκε, κατακλύσθηκε από το ατομικό, δεν περιγράφουμε μόνο μian υλική λεηλασία, αλλά μια διαδικασία έκλειψης της ίδιας της έννοιας του δημόσιου χώρου. Η οικονομική χρεοκοπία του Δημοσίου που ζούμε τελευταία δεν είναι παρά η ποσοτική έκφανση του συνολικότερου αυτού φαινομένου. Η ανομία – γιατί οι νόμοι είναι κι αυτοί μια συνθήκη συνοχής του δημόσιου χώρου – είναι μια άλλη έκφανση αυτής της καταστροφής.

Αν, όπως είπαμε, το Δημόσιο είμαστε όλοι εμείς αλλά μετασχηματισμένοι (σαν από έναν καθρέφτη μέσω του οποίου βλέπουμε ο καθένας τον εαυτό του υπό το πρίσμα της κοινωνίας), ο κατακλυσμός και η καταστροφή του δημόσιου χώρου από την έκρηξη της ατομικότητας περιγράφει απλούστατα μία κατάσταση όπου το άτομο, ο κλάδος και γενικότερα το μερικό στρέφεται εναντίον του γενικού και μέσω αυτού εναντίον όλων ημών των άλλων μεμονωμένα. Η ιδιοποίηση του δημόσιου χώρου σημαίνει λοιπόν γενικευμένο πόλεμο του καθενός εναντίον του διπλανού του, του ενός κλάδου εναντίον του άλλου, του σημερινού συνταξιούχου εναντίον του αυριανού, της σημερινής γενιάς εναντίον των επομένων, μια ζωή αφόρητη έξω από τα ιδιωτικά μας καταφύγια, εκεί όπου αρχίζει μια κοινωνική ζούγκλα.

Σημαίνει τελικά την καταστροφή της πολιτικής και του πολιτισμού.

Η ιδεολογική αλλά και «αγωνιστική» συμβολή της μεταπολιτευτικής Αριστεράς (κι αν μιν κυβέρνησε ποτέ) σε αυτήν την έξαρση του ατομικισμού και την καταστροφή του δημόσιου χώρου υπήρξε καθοριστική. Η Αριστερά προσχώρησε ασμένως στη λαϊκιστική στρέβλωση δικών της ιδεών κατά τη δεκαετία του '80 και έχει καταλήξει σήμερα να είναι προνομιακός (αλλά όχι μοναδικός – ιδέ λαϊκή Δεξιά) υπερασπιστής του πασοκικού λαϊκισμού της δεκαετίας αυτής. Η ρεαλιστική δυνατότητα, η διεξόδος, δημιουργίας χρήματος (και διά του δανεισμού) από το κράτος, γρήγορα έστρεψε την ταξική πάλη από το κεφάλαιο προς το κράτος, από τον ιδιωτικό τομέα στον δημόσιο χώρο. Η Αριστερά κατανόησε τον εαυτό της ως προνομιακό φορέα αυτής της διεκδίκησης δημόσιου χώρου, αλλά με τον δικό της τρόπο: όχι τον κυβερνητικό - αναδιανεμητικό, αλλά τον αγωνιστικό. Σε κάθε περίπτωση η Αριστερά ταυτίζοντας το κράτος με το κεφάλαιο έστρεψε τη διεκδίκηση εναντίον του κράτους, εναντίον της θεσπισμένης υπαρκτής συλλογικότητας. Ταυτίστηκε με επιμέρους κοινωνικά στρώματα ή κλάδους (του δημόσιου τομέα αλλά όχι μόνο), συμάχησε με το μερικό εναντίον του γενικού, συμάχησε με το άτομο εναντίον του κράτους. Για αυτήν την Αριστερά που έχει υιοθετήσει τη σκοπιά του ατόμου, το κράτος, ακόμα και εν καιρώ δημοκρατίας, δεν είμαστε όλοι εμείς, δεν είναι καν «δικό τους και δικό μας», είναι ξένο, ανήκει

στον αντίπαλο, είναι ο πολιτικός φορέας του καπιταλισμού που πρέπει να καταστραφεί. Η υιοθέτηση της σκοπιάς του ατομικού και του μερικού φτάνει σε τέτοιο σημείο ώστε, έστω και η απόπειρα να σκεφτεί κάποιος από τη σκοπιά του γενικού, να καταγγέλλεται ως κυβερνητισμός. Ακόμα και τα ασφαλιστικά ταμεία δεν είναι για αυτήν την Αριστερά δικά μας, δεν ανήκουν στους εργαζομένους, αλλά αντιμετωπίζονται σαν να είναι ξένα, ένας θεσμός κατάλληλος, από τη σκοπιά του ατόμου και του ατομικισμού, μόνο για άρμεγμα. Η ταξική πάλη από πάλη των εργαζομένων εναντίον του κεφαλαίου μετασχηματίστηκε σε πάλη του ατόμου ενάντια στο κράτος (ως εκ τούτου η Αριστερά αυτή συμπορεύεται φυσιολογικά και εκ των πραγμάτων με τον αντιεξουσιαστικό χώρο γυρίζοντας το ρολόι της ιστορίας της διακόσια χρόνια πίσω).

Η υιοθέτηση της σκοπιάς του ατομικισμού ήταν η αιτία της επιτυχίας και της επιβίωσης της Αριστεράς στην Ελλάδα σε μια περίοδο που, μετά και την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και μαζί του συλλογικού οράματός της, σε άλλες χώρες της Ευρώπης η Αριστερά μπήκε στο περιθώριο. Αλλά η διαπίστωση αυτή είναι ταυτόσημη με την απόφανση ότι αυτός, η παρόξυνση του ατομικισμού, υπήρξε ταυτόχρονα και ο ιστορικός της ρόλος την τελευταία τριακονταετία στην Ελλάδα και με αυτήν την έννοια η Αριστερά συνέβαλε το μερτικό της στη σημερινή χρεοκοπία του συνόλου και στα δεινά των ατόμων που αυτή συνεπάγεται.